

norden

Jafnrétti skapar sjálfbært samfélag

Norrænt samstarf um jafnréttismál
2011–2014

Jafnrétti skapar sjálfbært samfélag

Norrænt samstarf um jafnréttismál 2011–2014

ANP 2010:783

© Norræna ráðherranefndin, Kaupmannahöfn 2011

ISBN 978-92-893-2170-9

Umbrot: Jette Koefoed

Kápa: s. 1, 3, 12, 18, 28: Karin Beate Nøsterud

s. 6: ImageSelect

Fjöldi eintaka: 500

Prentun: Arco Grafisk, Skive

Prentað á pappír sem uppfyllir strangar umhverfiskröfur og má merkja með svaninum, norræna umhverfismerkinu.

Ritið má panta á www.norden.org/order

Fleiri rit eru á www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Sími (+45) 3396 0200

Nordisk Råd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Sími (+45) 3396 0400

www.norden.org

Norrænt samstarf

Norræna samstarfið er eitt umfangsmesta svæðasamstarf í heimi.

Danmörk, Finnland, Ísland, Noregur og Svíþjóð eiga aðild að samstarfinu, auk sjálfstjórnarsvæðanna Álandseyja, Færeyja og Grænlands.

Norræna samstarfið er pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og hefur mikið vægi í evrópsku og alþjóðlegu samstarfi. Í sameiningu er unnið að því að styrkja stöðu Norðurlanda í sterkri Evrópu.

Norræna samstarfið miðar að því að efla hag og gildismat Norðurlanda í hnattvæddum heimi. Sameiginleg gildi styrkja stöðu Norðurlanda og skipa þeim meðal þeirra landsvæða í heiminum þar sem nýsköpun og samkeppnishæfni er mest.

norden

Efnisyfirlit

4	1. Inngangur
7	2. Skipulag
7	3. Viðfangsefni norrænnar jafnréttisstefnu
8	3.1 Viðfangsefni innan norrænna samstarfsstofnana
9	3.2 Viðfangsefni á Norðurlöndum og um heim allan
11	4. Forgangsmál og áherslusvið 2011–2014
11	4.1 Norðurlönd
13	4.2 Eystrasaltsríkin
14	4.3 Norðvestur-Rússland
16	4.4 Alþjóðlegt samstarf
17	5. Viðauki
	Áfangar í norrænu samstarfi um jafnréttismál 1974–2010

1. Inngangur

Formlegt norrænt samstarf hófst þegar Norðurlandaráð (NR) var stofnað 1952 en að því koma Danmörk, Finnland, Ísland, Noregur og Svíþjóð auk sjálfstjórnarsvæðanna Álandseyja, Færeyja og Grænlands. Tíu árum síðar var Helsinki-sáttmálinn undirritaður, 1962, en hann er grundvallarskjal norræns samstarfs. Sáttmálinn var síðast endurskoðaður árið 1995. Norræna ráðherranefndin (NMR) var stofnuð 1971 en hlutverk hennar er að halda utan um samstarf norrænu ríkisstjórnanna og yfirvalda á sjálfstjórnarsvæðunum. Norrænt samstarf um jafnréttismál hófst formlega 1980 þegar ráðherranefnd um jafnréttismál var sett á laggirnar. Nánar er greint frá framvindu jafnréttissamstarfsins í viðauka þar sem áfangar í starfinu eru raktir.

Norræna ráðherranefndin hefur ætíð beitt sér fyrir auknum jöfnuði og jafnrétti í norrænum samfélögum. Í því felst að konur/stúlkur og karlar/drengir á öllum æviskeiðum deili jafnt umönnun, völdum og áhrifum og hafi sömu réttindi, ábyrgð og tækifæri á öllum sviðum samfélagsins. Í jafnréttissamfélagi er ekkert kynbundið ofbeldi né önnur mismunur. Virk þátttaka karla og drengja í jafnréttisstarfi er forsenda þess að hægt verði að skapa samfélag þar sem jafnrétti og margbreytileiki ríkja í raun.

Ef reynsla, þekking, hæfni og sjónarmið allra karla/drengja og kvenna/stúlkna eru lögð að jöfnu má tryggja sjálfbært, gott og réttlátt samfélag. Jafnrétti eykur líkur á því að kraftar allra einstaklinga í samfélaginu nýtist, en það er forsenda þess að hagvöxtur aukist og velferð verði tryggð.

Jafnréttissamstarfið byggir á sameiginlegum lýðræðishefðum og sögu Norðurlanda. Norrænu ríkin, sjálfstjórnarsvæðin og grannsvæðin hafa notið og njóta enn góðs af samstarfinu. Velferðarríki Norðurlanda eru tiltölulega fámenn og því er þeim mikilvægt að geta nýtt reynslu og þekkingu hvert annars og geta efnt til pólitískrar umræðu um innihald og skilning á hugtökunum jafnrétti, jöfnuður og margbreytileiki.

Nýrri áætlun er ætlað að uppfylla kröfu Norrænu ráðherranefndarinnar um „norrænt notagildi“. Norrænt notagildi felst í því að forgangsverkefni og faglegt innihald áætlunarinnar koma til móts við þarfir, hagsmuni og óskir allra landanna fimm og sjálfstjórnarsvæðanna þriggja. Í því sambandi er sérlega brýnt að huga að ábyrgð þjóðanna gagnvart frumbyggjum á Norðurlöndum.

Eins og jafnan gildir í stjórnmálum tekur jafnréttisstefna mið af almennri samfélagsþróun, aðilum vinnumarkaðarins, borgaralegu samfélagi, félaga-samtökum og breytilegum áherslum í opinberri umræðu. Síðbreytilegt samfélag kallar á síðbreytilega stefnu í jafnréttismálum. Með áherslu á norrænt notagildi í samstarfinu reynist auðveldara að takast sameiginlega á við ný viðfangsefni og breytingar þannig að öll ríkin njóti góðs af samstarfinu.

Norðurlönd eru einnig hluti af hnattvæddum heimi. Árið 2007 ákváðu forsætisráðherrar Norðurlanda að hefja nýja sókn á sviði hnattvæðingar og hafa fagráðherranefndirnar þegar gripið til ýmissa aðgerða í því sambandi. Þannig mun ráðherranefnd um jafnréttismál beita sér fyrir því að jafnrétti verði öflugt norrænt vörumerki í ýmsum aðgerðum og starfsemi.

Á tímum hnattvæðingar verða Norðurlönd að láta að sér kveða á alþjóðavettvangi. Jafnrétti er hluti af sjálfsmynd Norðurlandabúa og hornsteinn líðræðis og velferðarkerfisins. Leiðarljósið í jafnréttisstarfi Norrænu ráðherranefndarinnar er að vera öðrum ríkjum fyrirmynd og sýna umheiminum hvernig bregðast má við hnattvæðingunni með jafnréttisstefnu sem tryggir sjálfbært samfélag – einnig til framtíðar.

2. Skipulag

Samhæfing jafnréttissamstarfsins er í höndum ráðherranefndar og embættismannanefndar um jafnréttismál. Undirnefndir og starfshópar eru skipaðir eftir þörfum til að styðja við starfið.

Aðrar fagráðherranefndir og embættismannanefndir þeirra fylgja einnig jafnréttisstefnu Norrænu ráðherranefndarinnar um samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða í ráðum sínum, nefndum og stofnunum. Þeim ber einnig að móta heildarstefnu hver á sínu sviði í samræmi við meginreglur viðkomandi fagsviðs.

Norræna kvenna- og kynjarannsóknastofnunin (NIKK) heyrir undir ráðherra-nefnd jafnréttismála og er hún jafnréttisstarfinu mikilvæg. NIKK er norræn stofnun og sem slík er hún bundin markmiðs- og árangurssamningi við Norrænu ráðherranefndina til þriggja ára í senn. Vorið 2011 verður gerð úttekt á stofnuninni áður en ákvörðun verður tekin um umboð hennar, framtíðarhlutverk og tengsl við Norrænu ráðherranefndina.

Skrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar hefur umsjón með samstarfi við Eyrstrasaltsríkin og árlegum fundum embættismanna frá Norðurlöndum og Eyrstrasaltsríkjunum. Ráðherrafundir ríkjanna átta (NB8) eru haldnir eftir þörfum. Eyrstrasaltssamstarfið fer fram í nánnum tengslum við skrifstofur ráðherranefndarinnar í baltnesku ríkjunum. Norrænt samstarf við Norðvestur-Rússland fer fram á svipaðan hátt.

3. Viðfangsefni í norrænu jafnréttissamstarfi

Viðfangsefnin í norrænu jafnréttissamstarfi eru af margvíslegum toga. Þau varða innri málefni í norrænu samstarfi en einnig stöðu Norðurlanda í síbreytilegum heimi.

Auk faglegra viðfangsefna snýst samstarfsáætlunin einnig um málefni sem varða jöfnuð meðal nýrra hópa á Norðurlöndum. Það á einnig við um önnur hnattræn málefni sem kalla á nýsköpun og hugvit ef norrænu velferðarkerfin eiga að geta brugðist við hækkandi meðalaldri íbúanna og fækkun fólks á vinnufærum aldri.

3.1 Viðfangsefni innan norrænna samstarfsstofnana

Norræna ráðherranefndin hefur löngum lagt áherslu á jafnrétti kynjanna í norrænum samstarfsstofnunum og ráðum. Í því sambandi hefur verið gripið til ýmissa aðgerða á norrænu aðalskrifstofunum, samstarfsstofnunum sem og skrifstofum, ráðum og nefndum á þeirra vegum.

Innri áherslur á nýju samstarfstímabili fela í sér eftirfarandi aðgerðir:

- I. allar fagráðherranefndir hafi tilgreint viðeigandi jafnréttissjónarmið og samþætt þau í starfi sínu fyrir ársbyrjun 2012
- II. skrifstofa ráðherranefndarinnar verði vinnustaður þar sem bæði karlar og konur geta samræmt atvinnu og fjölskyldulíf
- III. stefnu um jafnrétti og margbreytileika 2011–2015 fyrir starfsfólk á skrifstofum Norrænu ráðherranefndarinnar, Norðurlandaráðs og Norræna menningarsjóðsins verði fylgt eftir, einkum varðandi jafnrétti óháð aldri, kyni og þjóðerni, en einnig með tilliti til margbreytileika norrænna samfélaga varðandi uppruna, trú, fötlun og kynhneigð.

Allt frá 2006 hefur verið greint árlega frá stöðu jafnréttis hjá norrænum samstarfsstofnunum á þingum Norðurlandaráðs þar sem áhersla er lögð á samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða og tölfræði um kynjajafnrétti í ráðum, nefndum og starfslíði norrænna stofnana.

Norrænu ráðherranefndinni ber að skapa sameiginlegan skilning, skuldbinda ríkin og skipuleggja starfið og stjórnsýsluna þannig að hægt sé að fylgja settum markmiðum í jafnréttismálum. Jafnréttisstefnuna ber að samþætta í öllum fagráðherranefndum, ráðum, stofnunum, fagsviðum og nefndum. Hvert svið sér um samþættingu í sínum málaflokkum. Þannig eiga fagsviðin að beita sér fyrir því að jafnréttismarkmiðum verði náð og gera síðan grein fyrir þeim leiðum sem farnar voru í því sambandi.

Starfsemi norrænna stofnana og ráða á þannig að vera fordæmi í norrænu jafnréttissamstarfi. Því þarf að tryggja hæfni starfsfólksins og huga að því hvernig hægt er að samþætta kynja- og jafnréttissjónarmið (gender mainstreaming) öllu starfinu. Jafnréttisráðherrarnir munu á starfstímabilinu auka og efla innra starf sem miðar að því að samþætta kynja- og jafnréttissjónarmið hjá norrænum samstarfsstofnunum. Eins munu þeir beita sér fyrir því að Norræna ráðherranefndin taki saman kynjaðar hagtölur á viðkomandi sviðum til að hægt verði að bera norrænu ríkin og sjálfstjórnarsvæðin saman. Gagnasöfnun og þekkingaröflun eru forsenda þess að hægt sé að auka jafnrétti og sporna gegn mismunun. Því er afar brýnt að samþætta kynjasjónarmið í öllu rannsókn- og þróunarstarfi á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar þegar það á við. Það á einkum við um Nordforsk en það er helsti vettvangur rannsókna innan vébanda ráðherranefndarinnar.

Samþætting jafnréttissjónarmiða er annað af tveimur þverfaglegum þeim samstarfstímabilsins. Embættismannanefndin um jafnréttismál hyggst auka vitund um nauðsyn samþættingar og leita nýrra leiða til að kynna hvaða aðgerða er þörf á öllum fagsviðum og öllum samstarfsstofnunum. Á nýju fjögurra ára samstarfstímabili mun embættismannanefnd um jafnréttismál vinna markvisst að nýju, skilvirku kerfi skýrslugjafar sem er bindandi fyrir ráðherranefndir, ráð, stofnanir, fagsvið og nefndir við árlegar greinargerðir þeirra um stöðu jafnréttismála til Norðurlandaráðs.

3.2 Viðfangsefni á Norðurlöndum og um heim allan

Jafnréttisstefna norrænu ríkjanna hefur vakið athygli um allan heim enda hefur þeim að miklu leyti tekist að marka stefnu sem hefur áhrif á líf almennings. Norðurlönd koma einnig vel út í alþjóðlegum samanburði á stöðu jafnréttis kynjanna.

Aðferðir okkar, aðgerðir og árangur í jafnréttismálum hafa vakið áhuga víða um heim en þar má nefna:

- mikla atvinnuþátttöku kvenna þrátt fyrir tiltölulega háa fæðingartíðni
- þátttöku karla í stefnumótun í jafnréttismálum
- hvernig karlar og konur hafa deilt með sér völdum, áhrifum og umönnun
- hvernig fjölskyldu- og jafnréttisstefna hefur verið samþætt og báðum kynjum gert kleift að samræma atvinnu og fjölskyldulíf
- að tekist hefur að beina athygli stjórnmalamanna að ofbeldi í nánnum samböndum og skapa úrræði fyrir fórnarlömb ofbeldis sem og þá sem ofbeldinu beita

Aukin alþjóðleg samskipti og áhrif í hnattvæddum heimi skapa ný viðfangsefni í jafnréttismálum. Norræn jafnréttisstefna er ekki lengur sjálfgefin fyrirmynd fyrir önnur ríki. Að mati margra, á Norðurlöndum sem og víðar, er jafnrétti forréttindi auðugra lýðræðisríkja á Vesturlöndum. Þetta er áskorun í norrænu jafnréttissamstarfi. Brýnt er að sýna fram á að jafnréttisstarfið hafi breyst í tímanna rás og að jafnrétti er undirstaða lýðræðis í velferðarríkjum okkar. Þegar síðasta fjármálakreppa skall á reyndust norrænu ríkin, sem búa við tiltölulega mikið jafnrétti, mun betur í stakk búin til að takast á við efnahagslægðir en önnur ríki heims. Jöfn staða kynjanna hefur skapað stöðugan hagvöxt og tryggt velferð.

Jafnrétti í heiminum snýst ekki aðeins um kyn heldur einnig í vaxandi mæli um uppruna, trúarbrögð og menningarheima, félagslega og svæðisbundna reynslu og bakgrunn fólks, mismunandi æviskeið, aldur og fjölskylduform. Í því sambandi ber að nefna frumbyggja á Norðurlöndum. Þá gegnir jafn-

réttisstefna æ mikilvægara hlutverki í kjölfari styrjalda og átaka, einkum í ríkjum þar sem lýðræðislegar stofnanir og opinber stjórnsýsla, þar á meðal félags- og heilbrigðiskerfi, hafa verið veikburða eða ekki til staðar.

Eigi Norðurlönd að halda forystu í jafnréttismálum og vera öðrum til fyrirmyndar er brýnt að sníða jafnréttisstefnuna ekki einungis að samfélagslegum viðfangsefnum sem blasa við á Norðurlöndum heldur um heim allan. Viðfangsefnin geta t.d. verið:

- breytt aldurssamsetning íbúanna og fjölgun eldri borgara í okkar heimshluta
- breytt samsetning íbúa, m.a. vegna aukins hreyfanleika milli landa og heimshluta
- breyttar aðstæður frumbyggja á Norðurlöndum vegna samfélags- og loftslagsbreytinga
- nýjar aðstæður á vinnumarkaði sem má út mörk milli atvinnu og fjölskyldulífs
- afar kynbundið námsval, t.d. fjölgar stúlkum ört í æðri menntastofnunum á meðan þeim drengjum fjölgar sem hverfa frá námi og ljúka ekki æðri menntun
- afar kynjaskiptur vinnumarkaður á Norðurlöndum sem skýrir að stórum hluta kynbundinn launamun
- kynbundið ofbeldi sem er alvarlegasta hindrunin fyrir því að stúlkur/konur taki virkan þátt á öllum sviðum samfélagsins til jafns á við karla/drengi
- margbreytileiki og jafnrétti allra sem kallar á nýja nálgun og víðtækara samstarf við einkageirann, félagasamtök, fræðimenn, þá sem taka ákvarðanir o.fl. um að skapa samfélag þar sem jafnrétti ríkir í raun

4. Forgangsmál og áherslusvið 2011–2014

Norrænt jafnréttisstarf er afar víðtækt og því hefur verið nauðsynlegt að þrengja og skerpa áherslur og aðferðir. Samstarfið á tímabilinu er þrískipt með mismunandi forgangsmálum og tillögum að aðgerðum:

- I samstarf á Norðurlöndum
- II samstarf við Eystrasaltsríkin Þrjú, Eistland, Lettland og Litháen
- III samstarf við Norðvestur-Rússland

Í samstarfsáætlun til fjögurra ára getur reynst erfitt að sjá fyrir ný og aðkallandi viðfangsefni í jafnréttismálum. Forgangsmál og áherslusvið þarf því stöðugt að endurmeta og laga að formennskuáætlunum og árlegum framkvæmdaáætlunum á hverju fagsviði. Á árinu 2012 mun ráðherranefnd um jafnréttismál standa að ítarlegri endurskoðun á formi og innihaldi samstarfsins á sviðunum þremur.

Tvö þverfagleg þemu setja svip sinn á norrænt jafnréttissamstarf:

I. Samþætting kynja- og jafnréttissjónarmiða og II. Virk þátttaka karla/drengja – en þau verða bæði fléttuð inn í öll þau forgangsmál, áherslusvið og samstarfsform sem áætlunin kveður á um.

Þverfaglegu þemun verður að flétta inn í forgangsmál áætlunarinnar og aðgerðir þeim tengdar, t.d. í árlegar framkvæmdaáætlanir en þannig tekst að gera þarfir, venjur og lífsaðstæður karla/drengja og kvenna/stúlkna sýnilegri en ella. Slík nálgun dregur úr hættu á mismunun vegna kyns, eykur meðvitund um að kyn skiptir máli í samstarfi og stefnumótun, og að brýnt er að virkja karla/drengi í jafnréttisstarfi. Markmiðið með norrænu jafnréttis-samstarfi er einnig að bæta aðferðir til að samþætta kynjasjónarmið (gender mainstreaming) og gera þær að öflugu tæki í jafnréttisstarfi.

4.1 Norðurlönd

Í jafnréttissamstarfinu eiga sömu forgangsmálin að gilda um öll norrænu ríkin, þ.e. Danmörku, Finnland, Ísland, Noreg og Svíþjóð auk sjálfstjórnarsvæðanna Álandseyja, Færeyja og Grænlands. Þó ber að sníða aðgerðir að þeim þörfum sem blasa við á sjálfstjórnarsvæðunum og öðrum jaðarsvæðum Norðurlanda.

Almenn forgangsmál í norrænu jafnréttissamstarfi eru:

1. Jafnrétti á vinnumarkaði
2. Jafnrétti í menntun
3. Kyn, uppruni og jafnrétti
4. Að útrýma kynbundnu ofbeldi

Aðgerðir sem sniðnar eru að aðstæðum á hverjum stað geta t.d. verið:

- Átak og aðgerðir til að gera stúlkum og drengjum kleift að brjóta kynbundið námsval
- Skapa aðferðir og aðgerðir sem ýta undir gagnrýna hugsun drengja og stúlkna um staðalmyndir kynjanna, t.d. með jafnréttisfræðslu í leikskólum og grunnskólum og átaksverkefnum fyrir námsráðgjafa sem leiðbeina ungmennum
- Tryggja kynjajafnrétti og fjölbreytileika í stjórnnum rannsóknastofnana og háskóla – einnig í stjórnnum fyrirtækja, í einkageiranum og í opinberum geiranum
- Draga úr kynjaskiptingu vinnumarkaðar og þar með launaójöfnuði kvenna og karla
- Tryggja fjölbreytileika, jafnrétti og fulla þátttöku allra kvenna/stúlkna og karla/drengja óháð uppruna og menningarlegum bakgrunni. Þannig má auka jöfnuð og jafnrétti þannig að hæfileikar allra fái að njóta sín. Í því sambandi verði sjónum beint sérstaklega að frumbyggjum á Norðurlöndum
- Vinna gegn kynbundnu ofbeldi, m.a. með aðgerðum til að sporna gegn mansali til kynlífsþrælkunar

4.2 Eystrasaltsríkin

Samstarfi um jafnréttismál við Eystrasaltsríkin þrjú, Eistland, Lettland og Litháen er stýrt á svipaðan hátt og öðru samstarfi, þ.e. með skjalfestu samkomulagi ríkjanna. Við upphaf samstarfstímabilsins, árið 2011, gilda eftirfarandi samningar: *Áætlun um samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Eistland, Lettland og Litháen 2009–2013* og *Mannaskiptaáætlanir Norðurlanda og Eystrasaltsríkja 2009–2013* í opinberri stjórnsýslu, viðskiptum, iðnaði og menningarmálum.

Verði breytingar gerðar á þessum samningum eða nýir gerðir verður samstarfsáætluninni breytt í samræmi við það. Samkvæmt fyrri samningnum á samstarfið að: ... *byggja á sameiginlegum gildum eins og lýðræði, góðum stjórnunarháttum, jafnrétti, tjáningarfrelsi og umburðarlyndi, þar sem meðal*

annars menningarsamstarfið getur treyst böndin á milli norrænu og balt-nesku þjóðanna. ... Jafnréttissjónarmið eru mikilvæg og þau munu áfram verða samþætt samstarfinu.

Öll þemu eru valin í samráði við skrifstofur ráðherranefndarinnar í Eystrasaltsríkjunum, aðalskrifstofu ráðherranefndarinnar, óbreytta borgara og félagasamtök í hverju landi. Forgangsmál á samstarfstímabilinu 2011–2014 eru byggð á tillögum sem borist hafa en þær síðan afgreiddar og samþykktar af jafnréttisyrðildum í Eystrasaltsríkjunum.

Forgangsmálefni í norrænu jafnréttissamstarfi við Eystrasaltsríkin eru:

1. Jafnrétti á vinnumarkaði
2. Jafnréttisfræðsla
3. Jafnrétti/jöfnuður í opinberu rými og fjölmiðlum
4. Að útrýma kynbundnu ofbeldi

Aðgerðir sem sniðnar eru að aðstæðum á hverjum stað geta t.d. verið:

- Raunhæfar aðgerðir til að samræma atvinnu og fjölskyldulíf og jafna hlutfall karla og kvenna í valdastöðum í stjórnámálum og atvinnulífi
- Jafnréttisfræðsla fyrir alla aldurshópa og við allar aðstæður, t.d. í leikskólum og grunnskólum (þar sem norrænt námsefni er aðlagð aðstæðum) og einnig fyrir lykilpersónur í opinbera geira og einkageiranum.
- Miðla sögum af árangri til að vekja almenning til meðvitundar um kosti samfélags þar sem jafnrétti ríkir í raun.
- Mynda staðbundin tengslanet einstaklinga sem geta miðlað af reynslu sinni og þekkingu á jafnréttismálum til nýrra hópa og samstarfsaðila.
- Vinna gegn kynbundnu ofbeldi þar á meðal með aðgerðum til að sporna gegn mansali til kynlífsþrælkunar

Hvert formennskuríki getur lagt til nýjar aðgerðir ef þær eru í samræmi við forgangsmálin fjögur og þau samstarfsþemu sem getið er í áætluninni.

Í norrænu samstarfi við Eystrasaltsríkin ber að flétta I. Samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða og II. Virka þátttöku karla/drengja inn í forgangsmálin fjögur og aðgerðir þeim tengdar.

4.3 Norðvestur-Rússland

Kveðið er á um samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Norðvestur-Rússland í skjalfestu samkomulagi líkt og tíðkast í samstarfinu almennt. Við upphaf samstarfstímabilsins, á árinu 2011, gilda eftirfarandi skjöl:

- 1) *Protocol of intent between the Nordic Council of Ministers and the*

Government of St Petersburg of the Russian Federation og 2) Áætlun um samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Norðvestur-Rússland 2009–2013.

Verði breytingar gerðar á samningunum eða nýir gerðir verður samstarfsáætluninni breytt í samræmi við það. Svo vitnað sé í skjölin tvö á samstarfið að fjalla um *...the development of gender equality... og Gender-equality principles are central and will be integrated into the co-operation.*

Öll þemun eru valin í samráði við skrifstofu ráðherranefndarinnar á svæðinu, aðalskrifstofu ráðherranefndarinnar, óbreytta borgara og félagasamtök í hverju landi. Forgangsmál á samstarfstímabilinu 2011–2014 eru byggð á tillögum sem borist hafa og þær síðan afgreiddar og samþykktar hjá jafnréttisfyrirvöldum á svæðinu.

Forgangsmálefni í norrænu jafnréttissamstarfi við Norðvestur-Rússland eru:

1. Jafnréttisfræðsla
2. Að útrýma kynbundnu ofbeldi

Aðgerðir sem sniðnar eru að aðstæðum á hverjum stað geta t.d. verið:

- Jafnréttisfræðsla í leikskólum og grunnskólum (þar sem norrænt náms efni er aðlagð aðstæðum) með frekari dreifingu á svæðinu í huga
- Þróa betri jafnréttishugtök til að vekja áhuga nýrra markhópa á jafnrétti
- Samþætta kynjasjónarmið (gender mainstreaming) við starfsemi tiltekinnna opinberra og sjálfstæðra stofnana (með norrænum aðferðum) og stefna að því að miðla því áfram á svæðinu með aðstoð lykilpersóna
- Mynda staðbundin tengslanet einstaklinga sem geta miðlað af reynslu sinni og þekkingu á jafnréttismálum til nýrra hópa og samstarfsaðila
- Miðla upplýsingum um norrænt jafnréttissamstarf við Norðvestur-Rússland til nýrra tengslaneta sem og þeirra sem fyrir eru
- Þýða fleiri rit um norræna reynslu af jafnrétti yfir á rússnesku (aðlöguð rússneskum aðstæðum og tungu)
- Skapa vettvang og virk tengslanet fyrir óbreytta borgara og félagasamtök til að auka jafnrétti í samfélaginu
- Vinna gegn kynbundnu ofbeldi þar á meðal með aðgerðum til að sporna gegn mansali til kynlífsþrælkunar

Hvert formennskuríki getur lagt til nýjar aðgerðir ef þær eru í samræmi við forgangspemu áætlunarinnar.

Í norrænu samstarfi við Norðvestur-Rússland ber að flétta I. Samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða og II. Virkri þátttöku karla/drengja inn í forgangspemun tvö og aðgerðir þeim tengdar.

4.4 Alþjóðlegt samstarf

Norræn jafnréttisstefna vekur mikinn áhuga um allan heim. Athyglin beinist einkum að aukinni meðvitund um gildi jafnréttis innan fjölskyldunnar, á vinnumarkaði og í samfélaginu almennt. Ráðherranefnd um jafnréttismál hyggst því halda áfram árangursríku alþjóðasamstarfi, á vettvangi SP sem og ESB og Evrópuráðsins.

Þeir þættir í norrænu jafnréttissamstarfi sem eiga brýnt erindi víðar í Evrópu eru atvinnuþátttaka og ákvörðunartaka kvenna og verkaskipting kynjanna í umönnun á nánum ættingjum. Reynslan á Norðurlöndum sýnir að jafnari verkaskipting í umönnun, völdum og áhrifum er árangursríkasta leiðin til að skapa betra samfélag.

Norrænu ríkin og sjálfstjórnarsvæðin eiga nú þegar samstarf við ýmsar stofnanir ESB sem og aðrar alþjóðastofnanir, þar á meðal Efnahags- og framfarastofnunina (OECD), Öryggis- og samvinnustofnun Evrópu (OSCE) og Alþjóðlegu fólksflutningastofnunina (IOM). Ráðherranefnd um jafnréttismál mun á starfstímabilinu hvetja til náins og reglulegs samstarf við nýju evrópska jafnréttisstofnunina í Vilnías.

Norrænu ríkin og sjálfstjórnarsvæðin taka þátt í jafnréttisstarfi á vettvangi SP sem undirstrikar mikilvægi *Peking-áætlunar* SP frá 1995 um réttindi kvenna. Norræna ráðherranefndin um jafnréttismál mun áfram sækja árlega fundi Kvennanefndar SP (The Commission on the Status of Women - CSW) til að vekja athygli á norrænu jafnréttissamstarfi um jafnréttismál og leggja áherslu á mikilvægi alþjóðasamstarfs um þennan málaflokk. Á fundunum er einnig hlustað eftir nýjum hugmyndum sem geta nýst í norrænu samstarfi.

5. Viðauki

Áfangar í norrænu jafnréttissamstarfi 1974–2010

2010

Ný fjögurra ára áætlun um norrænt jafnréttissamstarf 2011–2014 unnin á formennskuári Dana. Norrænir hliðarviðburðir um árangur og viðfangsefni tengd Beijing +15 á árlegum fundi Kvennanefndar SP (CSW) í New York. Úttekt á norrænu kvenna- og kynjarannsóknastofnuninni (NIKK).

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Málþing um jafnrétti á Vestur-Norðurlöndum í Ilulissat á Grænlandi.
- Málþing um framtíð jafnréttissamstarfsins á þingi Norðurlandaráðs í Reykjavík.
- Verkefni um fjármálakreppuna og kynjaskiptan vinnumarkað.
- Verkefni um jafnrétti meðal fólks af erlendum uppruna á Norðurlöndum.
- Verkefni um hnattvæðingaraðgerðir.

2009

Norrænu og baltnesku jafnréttisráðherrarnir samþykkja samstarfsáætlun Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í jafnréttismálum 2009–2010. Norrænn hliðarviðburður um jafnrétti og loftslagsbreytingar á árlegum fundi Kvennanefndar SP (CSW) í New York. Norrænn hliðarviðburður um jafnrétti og loftslagsbreytingar á loftslagsráðstefnu SP (COP 15) í Kaupmannahöfn.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Málþing um jafnrétti í lögum í Þórshöfn, Færeyjum.
- Málþing um jafnrétti í skólum í Þórshöfn, Færeyjum.
- Ráðstefna um jafnréttisfræðslu í skólum í Reykjavík.
- Ráðstefna um foreldraorlof, umönnunarstefnu og jafnrétti kynjanna í Reykjavík.
- Lokaráðstefna um kyn og völd í Reykjavík.
- Ráðstefna um kynjajafnrétti og lýðfræði í Pétursborg, Rússlandi.
- Verkefni um jafnrétti og loftslagsbreytingar.
- Verkefni um kyn og menningu á vegum ráðherranefndar um menntamál og rannsóknir. Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) styður verkefnið.

Skýrslan *Global press – nordiska lösningar? Nordisk globaliseringsbarometer 2008* unnin fyrir norrænt hnattvæðingarþing í Svíþjóð. Ráðstefna um hnattvæðingu, jafnrétti og kyn haldin síðar.

2008

Fundur NB8-ríkjanna í Eistlandi. Ný samstarfsáætlun fyrir tímabilið 2009–2010 er samþykkt. Norrænu og baltnesku jafnréttisráðherrarnir gera með sér samkomulag um aðgerðir til að sporna gegn mansali til kynlífsþrælkunar. Norrænn hliðarviðburður um baráttu gegn ofbeldi karla gegn konum á árlegum fundi Kvennanefndar SP (CSW) í New York. Fræðsla um samþættingu kynjasjónarmiða fyrir formenn embættismannanefnda og starfsfólk skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Málþingið *Men's violence against women, honour-related violence and oppression and measures to combat trafficking in human beings for sexual purposes* í tengslum við þing Norðurlandaráðs.
- Þverfagleg ráðstefna Norðurlanda, Eystrasaltsríkja og Rússlands um mansal til kynlífsþrælkunar í Pétursborg, Rússlandi.

2007

Ráðherrafundur Norðurlanda og Eystrasaltsríkja. Norrænu jafnréttisráðherrarnir ræða mansal til kynlífsþrælkunar. Norrænn hliðarviðburður um nýja föðurlutverkið á árlegum fundi Kvennanefndar SP (CSW) í New York. 10 ára afmælis *Women and Men in Dialogue* minnst í Ríga, Lettlandi. Lokaráðstefna um *Karla og jafnrétti* í Ósló. Norræn-samísk jafnréttisráðstefna í Ósló. Ráðstefnan *Nordic-Baltic Police Women's Network* í Tampere, Finnlandi. Ný skýrsla og ráðstefna um áhrif barneigna á laun kvenna og karla.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Verkefni um stjórnunarhlutverk á Norðurlöndum séð með kynjagleraugum.
- Verkefni um mansal og vændi á Norðurlöndum.
- Rannsókn kynnt um *Fjölskyldu- og velferðarlausnir á Norðurlöndum – mismunandi líkön og áhrif þeirra á jafnrétti*.

2006

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) samþykkir nýja samstarfsáætlun um jafnréttismál 2006–2010. Í samstarfsáætluninni er lögð áhersla á tvö þemu:

- Kyn og völd
- Kyn og æsku

Ráðstefna um kyn, völd og samstarf með og um ungmenni. Norrænn hliðarviðburður um þátttöku og forystuhlutverk kvenna í stjórnámum á árlegum fundi Kvennanefndar SP (CSW) í New York. Á þingi Norðurlandaráðs kynna jafnréttisráðherrarnir greinargerð um samþættingu kynja- og jafnréttis-sjónarmiða í starfi ólíkra fagráðherranefnda. Ráðherrafundur NB8-ríkjanna í Tønsberg, Noregi þar sem norrænu og baltnesku jafnréttisráðherrarnir

samþykkja áætlun um jafnréttissamstarf fyrir tímabilið 2007–2008. Norrænn æskulýðsvettvangur kynnir hvítbók um jafnrétti og æsku fyrir jafnréttisráðherrum.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefna um karlarannsóknir í Reykjavík.
- Ráðstefna um *Fjölskyldu- og velferðarstefnu á Norðurlöndum*.
- Lokaráðstefna verkefni um kynjaða fjárlagagerð á Norðurlöndum: *The process towards integrating gender perspective in the budgetary process (gender budgeting) – the Nordic experience*.
- Málþing um samhæðar aðgerðir gegn mansali haldið í samstarfi við embættismannanefnd um félags- og heilbrigðismál (EK-S) og embættismannanefnd um lagasamstarf (EK-LOV).
- Málþing *Kjønn, kultur og kommunikation i det fremtidige nordiske samarbejde*.

2005

Norrænn hliðarviðburður um jafnrétti og æsku á árlegum fundi Kvinnanefndar SP (CSW) í New York. Embættismannanefnd um jafnréttismál (EK-JÄM) felur Rambøll Management að gera úttekt á starfi Norrænu kvenna- og kynjarannsóknastofnunarinnar (NIKK).

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefna um kyn og æsku með áherslu á náms- og starfsval drengja og stúlkna.
- Ráðstefna um áhrif kláms á kynjahugmyndir stúlkna og drengja.
- Málþing um karla og jafnrétti í Kaupmannahöfn.
- Málþing um karla á mörkum atvinnulífs og fjölskyldu, Finnlandi.
- Verkefnið *Samarbeta Jämt i Norden* hefst eftir að haldin voru málþing um aðlögun nýbúa og jafnrétti.

2004

Málþing í tilefni 30 ára afmælis norræns jafnréttissamstarfs í Reykjavík. Framkvæmdaáætlun um karla og jafnrétti 2004–2005 samþykkt. Í áætluninni er lögð áhersla á fjögur þemu: kynbundna félagsmótun, karla og ofbeldi, karla og kynjaskiptan vinnumarkað og karla á mörkum atvinnulífs og fjöl-skyldu. Ráðist í ýmsar aðgerðir. Ráðherrafundur NB8-ríkjanna samþykkir nýja samstarfsáætlun Norðurlanda og Eystrasaltsríkja 2004–2006. Ráðherrarnir leggja til að aðgerðir yfirvalda, félagasamtaka og ólíkra starfshópa í löndunum gegn mansali verði samhæðar. Samstarf hafið við ráðherranefnd sem fjallar um fíkniefnamál og ráðherranefnd á sviði félags- og heilbrigðismála þar sem sjónum er beint sérstaklega að Norðvestur-Rússlandi. Ný Framkvæmdaáætlun um félagslega velferð kynnt á málþingi í Pétursborg í september. Norrænn hliðarviðburður á ráðherrafundi Norðlægu víddarinnar um Lýðheilsu og félagslega velferð (NDPHS) í Tallinn, Eistlandi.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefnan *Gender, Environment and Social Development in the West Nordic Countries and Arctic Areas* á Akureyri, Íslandi.
- Málþing í tilefni 10 ára afmælis norrænu kvennaráðstefnunnar, Nordisk forum, í Turku, Finnlandi. Málþingið sátu gestir frá Norðurlöndum, Eystrasaltsríkjum, Norðvestur-Rússlandi og Póllandi.
- Rannsóknarverkefnið *Norræni karlinn?* hefst.
- Verkefnið *Samþætting kynsjónarmiða í norrænni fjárlagagerð* hefst í samstarfi embættismannanefndar um efnahags- og fjármál (EK-FINANS) og embættismannanefndar um jafnréttismál (EK-JÄM).
- Verkefnið *Mælistikur á launajafnrétti* hefst í samstarfi embættismannanefndar um jafnréttismál (EK-JÄM) og embættismannanefndar um vinnu-mál (EK-A).

2003

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefna um *Aðlögun nýbúa og jafnrétti*, Málmey, Svíþjóð.
- Ráðstefnan *3rd Baltic Sea Women's Conference on Women and Democracy* í Tallinn, Eistlandi.
- Verkefni um klámvæðingu í opinberu rými.

2002

Norrænt-baltneskt átak gegn mansali hefst á Norðurlöndum og í Eystrasalts-ríkjum í samstarfi dómsmálaráðherra og jafnréttisráðherra ríkjanna. Fundað um jafnrétti kvenna og karla í fjölmenningsarsamfélagi Norðurlanda í Ósló. Nýr vefur kynntur: gender.norden.org

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Rannsóknaráðstefnan *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden som framtidsverkstad* í Stokkhólmi.
- *Að sjálfsögðu ríkir jafnrétti – þarf eitthvað að ræða það?* Ráðstefna um kynbundna félagsmótun drengja og stúlkna í opinberu rými.

2001

Ráðstefnan *Konur og lýðræði – The Second Conference Reykjavik-Vilnius* í Vilnís, Litháen. Norrænu og baltnesku jafnréttisráðherrarnir funda í tengslum við ráðstefnuna og samþykkja samstarfsáætlun fyrir tímabilið 2001–2003.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefnan *Taking Wing* um jafnrétti og konur á heimskautasvæðum í Saariselkä, Finnlandi.
- *Towards Gender Responsive Budgeting* – ráðstefna æðstu ráðamanna, Brussel, Belgíu.
- *Geta karlar?* kemur út og ráðstefnan *Karlar, atvinnulíf og jafnrétti* haldin í Kaupmannahöfn.

2000

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) samþykkir nýja samstarfsáætlun um jafnréttismál 2001–2005. Í áætluninni er lögð áhersla á þrjú þemu:

- Samþættingu kynjasjónarmiða í norrænum fjárlögum
- Karla og jafnrétti
- Ofbeldi gegn konum

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefnan *Kynjajafnrétti og framtíðin – 2nd Baltic Sea Women's Conference* í Helsinki.
- Ráðstefnan *Gender Mainstreaming Competiveness & Growth* í París, Frakklandi.
- Lokaskýrsla verkefnis um samþættingu kynjasjónarmiða, *Gender mainstreaming i Norden: en strategi för jämställd arbetsmarknads- och ungdomspolitik*.

1999

Í tengslum við ráðstefnuna Women's World í Tromsø í Noregi funda norrænu jafnréttisráðherrarnir og taka þátt í umræðum um velferð á Norðurlöndum.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefnan *Women and Democracy at the Dawn of the New Millennium* í Reykjavík.
- *Likestillte demokratier? Kjønn og politikk i Norden* kemur út.

1997

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) samþykkir framkvæmdaáætlun um karla og jafnrétti. Að frumkvæði jafnréttisráðherranna (MR-JÄM) og samstarfsráðherranna (MR-SAM) var samþykkt áætlun um að samþætta jafnrétti á skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar. Norrænu og baltnesku jafnréttisráðherrarnir funda í fyrsta sinn og samþykkja samstarfsáætlun Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna fyrir tímabilið 1998–2000.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Ráðstefna um *Konur, vinnu og fjármál* í Reykjavík.
- Norræn-baltnesk ráðstefna, *Women and Men in Dialogue* í Valmiera, Lettlandi.

1996

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Verkefni um samþættingu kynjasjónarmiða.
- *Norden och närområdena – kartläggning av jämställdhetssamarbete* kemur út.

1995

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) samþykkir nýja samstarfsáætlun um jafnréttismál fyrir tímabilið 1995–2000. Í áætluninni er lögð áhersla á fimm þemu:

- Stuðla að jöfnum aðgangi kvenna og karla að ákvarðanatöku í stjórnmálum og efnahagsmálum.
- Auka efnahagslegt jafnrétti og áhrif kvenna og karla.
- Auka jafnrétti í atvinnulífinu.
- Gefa konum og körlum bætt tækifæri til að sameina foreldrahlutverk og launavinnu.
- Hafa áhrif á jafnréttisstarf í Evrópu sem og um heim allan.

Norræna kvenna- og kynjarannsóknastofnunin (NIKK) sett á laggirnar í húsa- kynnum Óslóarháskóla.

1994

Norræna kvennaráðstefnan *Nordisk Forum* í Turku, Finnlandi. Norrænu jafnréttisráðherrarnir funda í tengslum við ráðstefnuna. *Women and Men in the Nordic countries, Facts and Figures 1994* kemur út.

1990

Norræna jafnlaunaverkefnið hefst.

1988

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM) samþykkir nýja samstarfsáætlun um jafnréttismál fyrir tímabilið 1989–1993. Í áætluninni er lögð áhersla á tvö þemu:

- Hlutverk kvenna í efnahagsþróuninni.
- Tækifæri kvenna og karla til að samræma fjölskyldulíf og atvinnu.

Norræna kvennaráðstefnan *Nordisk Forum* í Ósló. Í tengslum við hana er haldin opinber norræn ráðstefna um jafnréttismál.

1987

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Verkefni um karla og jafnrétti.
- Verkefni um múslímskar konur af erlendum uppruna.
- Verkefni um að fjölga konum í upplýsingatæknigeira.
- Verkefnið *Getum við búið saman?*

Nú er kominn tími til – handbók um aukinn hlut kvenna í stjórnmálum kemur út á dönsku og síðar í íslenskri þýðingu. Tölfræðiskýrsla um konur og karla á Norðurlöndum kemur út.

1986

Skýrsla um tvískiptan vinnumarkað kemur út.

1985

Norræna ráðherranefndin gefur út bókina *Blomster & Spark* þar sem rætt er við stjórnámálakonur á Norðurlöndum. BRYT-verkefnið um kynjaskiptan vinnumarkað (lýkur 1989).

1982

Norræna ráðherranefndin samþykkir fyrstu samstarfsáætlun sína um jafnréttismál.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Verkefni um konur í stjórnámálum á Norðurlöndum.
- Verkefni um ofbeldi í parasamböndum.

1981

Fyrsti deildarsérfræðingurinn ráðinn á skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar sem hefur jafnréttismál að aðalstarfi. Ráðherranefndin fundar um jafnréttismál með fulltrúum samtaka atvinnurekenda á Norðurlöndum. Verkefni um áhrif tækniþróunar á jafnrétti kvenna og karla á vinnumarkaði.

1980

Jafnréttisráðherrarnir taka við faglegri umsjón með norrænu jafnréttissamstarfi og funda með félags- og umhverfismálanefnd Norðurlandaráðs. Jafnréttisnefndin fundar með Norræna verkalýðssambandinu (NFS) í Ósló. Verkefni um kynjaskiptan vinnumarkað á Norðurlöndum.

1979

Samráðsfundur um norrænt jafnréttissamstarf en hann sitja fulltrúar Norrænu ráðherranefndarinnar, Norðurlandaráðs, Norræna verkalýðssambandsins, norrænna samtaka atvinnurekenda, kvennahreyfinga í löndunum og embættismönnum úr ýmsum ráðuneytum. Verkefni um skipulags- og húsnæðismál.

1978

Á fundi félags- og umhverfismálanefndar Norðurlandaráðs og norrænu samstarfsráðherranna er samþykkt norræn framkvæmdaáætlun um jafnréttismál. Á fundinum er lagt til að embættismannanefnd um jafnréttismál (EK-JÅM) verði sett á laggirnar. Fréttabréfið Nordisk ligestillingsbulletin hefur göngu sína í júní 1978. Verkefni um *Hjónabönd og fyrirvinnur á Norðurlöndum*.

1977

Félags- og umhverfismálanefnd Norðurlandaráðs leggur til að framkvæmda-áætlun um norrænt jafnréttissamstarf verði kynnt á Norðurlandaráðsþingi að ári.

Mikilvægar ráðstefnur/málþing og verkefni:

- Málþing um *Réttarvernd jafnréttis kvenna og karla á Norðurlöndum* í Espoo, Finnlandi.
- Verkefni um *fjölmíðla og jafnrétti*.
- Verkefni um *fæðingarorlof*.

1976

Málþing um *jafnrétti í fjölskyldum og á vinnumarkaði* í Glumslöv, Svíþjóð.

1975

Nýr norrænn tengihópur um jafnréttismál kemur saman í apríl 1975.

1974

Norræna ráðherranefndin ákveður í desember 1974 að ríkisstjórnir allra landanna tilnefni tengiliði úr stjórnarsýslunni um jafnréttismál.

norden

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2010:783
ISBN 978-92-893-2170-9

